

„Din realitate m-am inspirat (și am inspirat) din toate puterile”

interviu cu O. NIMIGEAN
– realizat de Mihail Vakulovski

– Salutare, Ovidiu, și felicitări pentru reeditarea primului tău volum de proză, „Mortido” (Polirom). Deși ești cunoscut în special ca poet, în ultima vreme ai publicat proză. Mai scrii poezie?

– Salut, Mihai! Ca un avertisment, trebuie să spun că întrebările pe hîrtie mă pleoștesc, aș fi preferat să stăm de vorbă față către față, să-mi dai pe loc replica, să mă sîcîi, să-mi ceri să insist unde ți se pare că ezit sau evit... Asta, pentru că nu sunt un confesiv, ci un reactiv, nu-mi place să vorbesc nici despre mine, nici despre cărțile mele, și cu atît mai puțin despre proiecte. Tendința – și tentația – este să răspund monosilabic, dar ce interviu ar mai ieși astfel?! Trebuie să fii Beckett ca să-ți permiți. „Da”, „Nu”, „Mmmm...”, „...”, „Nu știu.” Și-acum, să recunoaștem, cam tot ce trece de o asemenea brevilocvență devine suspect de vorbărie. În fine, hai să mă apropiu de întrebări. Aș spune că mai degrabă sunt necunoscut ca poet, lumea mă știe mai mult din auzite decît din citite. Străbate, așa, cînd străbate, un soi de legendă leșinată, cum că ar mai exista un „nouăzecist” demn de atenție, pe lîngă triada consacrată, dar nu se prea știe ce-i cu el. Cît de puțin am de-a face cu imaginea schițată de vulgatele receptării după ureche de pînă acum se va vedea, sper, dacă voi reuși să găsesc o editură vizibilă în care să-mi reiau cele cinci cărți de poezie – greu accesibile altfel, cu excepția *nicolinei blues*. Dacă mai scriu poezie? Toate gesturile mele literare se raportează la un imperativ poetic de dincolo de genuri. Așa că aș putea să-ți spun că scriu *numai* poezie, chiar dacă nu pare. În orice caz, știu că masa vîscoasă a bruionului meu are o șansă de a se limpezi numai din perspectivă poetică.

– Acțiunea romanului „Mortido” are loc într-o noapte de după revoluția din 1990, de la 10 fără 2 minute pînă la 4:25, într-un oraș românesc. Crezi c-ai publicat prea repede prima ediție a romanului? Întreb asta pentru că textele despre revoluție au cam avut succes, iar „Mortido”, care e o carte mult mai bună decît majoritatea cărților pe tema asta, a trecut cam neobservată atunci...

– *Mortido* era gata în 1991. L-am putut publica (după ce-l anunțasem cu „forșpanuri” în *weekend printre mutanți*) abia în

2003, la editura Clubului 8, pe speze proprii. Difuzarea a fost cvasi-inexistentă. Cu toate acestea, a ajuns la juriul Premiului Național de Proză, sub girul „Ziarului de Iași”, premiu aflat la prima ediție dintr-o serie ce se va dovedi, în general, pertinentă, și avea să fie declarat cîștigător, la egalitate cu *Întilnirea* Gabrielei Adameșteanu și la concurență, între altele, cu *Întoarcerea huliganului*, romanul lui Norman Manea. Chiar dacă n-am ajuns între timp la Gallimard și nici pe lista nobelizabililor, nu cred că a fost o alegere hilară. Iată de ce, peste alți unsprezece ani, cînd s-a ivit ocazia, l-am republicat fără ezitare la „Polirom”. Vremurile, am impresia, consună parcă și mai bine cu cartea, acum, după vara lui 2012 și alegerile din toamna aceluiași an, cînd conjurația imbecililor de toate calibrele a învins la orașe și sate și defilează prin Europa și pe glob cu caloriferul pe bandieră.

„Oricît ne-am chinui(t) să ne detașăm de sensurile tari, scriitorul tot cu căutarea timpului pierdut se ocupă”

– Romanul e scris în stilul lui Sorokin, cu multe violențe și scene tari. Cît de important pentru tine e naratorul cărții pe care o scrii?

– Naratorul, în *Mortido*, se proiectează în personaje, personajele se resorb în narator, identitățile interferează, sugerînd, cred, ceva din comedia universului ficțional, în care, cum afirmă Llosa, recuperezi – cînd îl recuperezi – adevărul prin minciună. Termenul „minciună” fiind, de fapt, nefericit (sau, mai degrabă, provocator) ales, pentru că nu e vorba de o derivă etică, ci de survolarea fenomenalului strict, la rîndul lui un epifenomen al „zăcămintului ontologic”, ale cărui abisalități le explorează astfel literatura, căutînd, în ultimă instanță, adevărul și realitatea. Oricît ne-am chinui(t) să ne detașăm de sensurile tari, scriitorul tot cu căutarea timpului pierdut se ocupă, tot cu *Zeit*-ul și cu *Sein*-ul (chiar și – sau mai ales, vezi recentul său volum de poezie – Dan Sociu, care perora că pe el nu-l interesează decît „ultimele cinci minute”).

– „*Rădăcina de bucsau*”, romanul publicat în 2010, este un text complex, în care nu prea există teme minore. Cînd și cum hotărăști că trebuie să scrii pe o temă sau alta?

– La un inventar strict, nu găsim în *Rdb* mai mult de două „teme majore”, moartea și iubirea, dar, ca să nu rămînă o lungă teorie, ele capătă consistență prin instrumentarea a o mie de mici motive sau pur și simplu gesturi, reacții, senzații, dispoziții și indispoziții. Ambiția mea fusese să cobor (spre realitatea obsedantă de care aminteam mai sus) cît mai aproape de spațiul și timpul concrete, în secvențe performative (în traducere: la consistența pragmatică a limbajului, cînd ceea ce se vorbește se și întîmplă, într-un prezent aproape scos din discurs). Iluzia mea? Procedînd astfel, voi atinge lumea de dincolo de convențiile literaturii. Cîte ceva mi-a ieșit, dacă judec după frisonul unor receptori altfel greu impresionabili, dar, pe ansamblu, rămîne o iluzie. Aș adăuga acum: nici măcar necesară, altfel decît cu intermitențe. În ultima parte a romanului, naratorul caută deja să se smulgă din priza imediatului și să recupereze, fie și fragmentar, distanța, reflexivitatea, jocul dintre interior și exterior, un timp lăuntric stratificat și așa mai departe. Revin la întrebare. Cînd mă hotărăsc să scriu pe o temă sau alta? Aș minți dacă aș susține că lucrurile se întîmplă în urma unei deliberări, adică strict rațional, beneficiind de rezultatele unei analize pedante. Ești scriitor, știi prea bine că, mai mult decît să te hotărăști, te trezești prins, a hotărît tema pentru tine. S-a impus. A devenit necesară. Inevitabilă. Imperioasă. Vitală. În ce mă privește, bruionul opac de care-ți spuneam începe să se ordoneze la un moment dat după niște linii de forță. Atunci, ca să zic așa, miroase a carte.

– *Cit de... grea a fost scrierea „Rădăcinii de bucsau” comparativ cu „Mortido”, să zicem?*

– Sunt un scriitor migălos. Dacă a nu scrie dintr-o suflare înseamnă a scrie greu, atunci a fost greu. Greu însă cu adevărat a fost să mă țin cît mai aproape de locurile periculoase ale ambelor cărți, locurile în care miturile personale și colective nu mai rezistă, spoiala se duce și întrezărești adevăruri oribile. Prin subsolurile sau pereții oricărei cărți cu anumite ambiții bîntuie spectre și ființe lovecraftiene. Ca să nu mai amintesc că îngerii înșiși provoacă spaima.

„Există o mască hedonistă, dar nu sunt un poet hedonist”

– *Narațiunea pare foarte autentică, uneori scrierea seamănă cu un jurnal; cit de mult te-ai inspirat din realitate?*

– La noi – și nu numai la noi, vezi, de pildă, majoritatea minimaliștilor și autoficționarilor francezi – autenticitatea în literatură e înțeleasă, pe scară largă, drept consemnarea oarecum notarială a unor întîmplări la care ai asistat sau la care ai participat, adică așa-zisa realitate. Pentru mine, acestea nu acoperă nici sensul autenticității, nici pe cel al realității. Pe fundamentul lor, proliferază o literatură nombrilistă ori sociologizantă, justificată de dreptul democratic de a-ți spune părerea și de a te expune. Ceva de genul „A vorbit și nenea Vlad, că și el este din sat”. De acord, și? Bun, am consemnat, sănătate și virtute! Ce-i drept, bine manageriat, nenea Vlad se umflă ca o broască lafontaine-eană, căpătînd o notorietate de-a mai mare mirarea. Dar pînă la urmă se dezumflă. Sau plesnește. Eu înțeleg autenticitatea ca *Eigentlichkeit*, fundamentată așadar ontologic – nu mai glosez, știu cum încep grimasele în publicul nostru grăbit, dar care le știe pe toate, cînd treci de nivelul „Ana are mere” –, iar realitatea o caut măcar puțin și dincolo, puțin și dincoace de concretețea celor ce ne înconjoară. Ca să-ți răspund: sper, odată cu afirmațiile de adineaori, că *Rdb* pare – sau chiar este – foarte autentică nu pentru că uneori seamănă cu un jurnal, iar din realitate m-am inspirat (și am inspirat) din toate puterile, cîte vor fi fost.

– *Scriitorul Radu Aldulescu a spus că „Aș fi murit sau aș fi înnebunit de fericire dacă aș fi scris acest roman”. Tu ai simțit vreodată așa ceva legat de vreo carte scrisă de un scriitor român contemporan?*

– Dacă nu, nu. De ce să mint? *Y compris*, nici față de opurile prietenului nostru comun, poetul și prozatorul O. Nimigean,

care poate mai mult, dar totuși – nu ești obligat să-mi concezi – are câteva clase peste niscaiva notorietăți autohtone. Să risc și să fiu sincer pînă la capăt, recunoscînd că, în opinia mea, majoritatea cărților-vedetă din parohiile noastre sunt mediocre, dacă nu proaste de-a binelea? Constat un dezechilibru flagrant între imaginea publică a unor autori și valoarea lor reală. Ți-aș da un șir lung de exemple, dar m-am săturat să-mi tot înmulțesc numărul de neamici. Cineva excesiv de curios ar putea consulta însă cărțile lui Dan Petrescu.

– *Mama e unul din cele trei personaje centrale. Mama ta a citit cartea? Părinții tăi ce zic de realizările tale literare?*

– Mama n-a mai apucat să o citească. Dar dacă ar fi citit-o cred că mi-ar fi tras un perdaf, să-l pomenesc. Tata s-a dus încă de la sfîrșitul anilor optzeci. Cîstit vorbind, „realizările” mele literare i-ar fi impresionat poate dacă ar fi condus la un „corelativ social”: onoruri, funcții, bani. Eu, unul, nu uit – chit că nu-mi face plăcere să țin minte – că, în pofida „realizărilor” atît de aproximative, nu sunt decît un ratat care privește nostalgic la rațele din jur, care îl privesc, la rîndu-le, în cel mai bun caz, condescendente.

– *În poezie ești destul de hedonist, iar în proză pînă acum ai ales teme foarte serioase și general-umane. Cît de diferit e omul O. Nimigean-poetul de O. Nimigean-prozatorul?*

– Există o mască hedonistă, dar nu sunt un poet hedonist. M-am prefăcut cu succes, atît de bine, că o luați cu toții de bună. Sunt un poet care încearcă să-și recupereze umanitatea într-o cîstită lipsă de iluzii. Aveam de ales între un marmeladovism liric vocal, destul de comod (care face rețeta în poezia de la noi, cu Ion Mureșan cap de listă), sau oricare altă poză, și hazul ăsta de necaz, nu pe buza prăpastiei, ci cîțiva pași – nici măcar zece, însă tot e ceva! – dincolo de ea. Altfel, repet ce ți-am mai spus, toate gesturile mele literare (în parte, vai, numai în parte, și umane...) țin de un imperativ poetic. C-o fi proză, c-o fi vers. Asta vrea să spună că „omul Nimigean-poetul” și „omul Nimigean-prozatorul”, cînd se întîmplă să fie, una sunt. Iar cînd nu se întîmplă, scribul Nimigean se afundă în ciorna lui mlăștinoasă.

„Ar trebui să încerc un recital, mă bate din cînd în cînd gîndul”

– *Ce-ți place să citești mai mult în public – proză sau poezie? De ce?*

– Ai văzut cît de consubstanțiale îmi apar proza și poezia. Eu am, în ciuda naturii mele retractile, o înclinație actoricească, din păcate n-am dezvoltat-o, încît nu sunt sigur dacă îmi chiar place să citesc în public. De cîte ori am făcut-o, a trebuit să-mi depășesc un trac enervant. Dar de cîteva ori mi s-a părut că totuși am prins sala. Ba chiar că am lovit-o în plex. Dacă ar fi să fie, aș citi, bineînțeles, atît poezie, cît și proză. Mai mult, le-aș spune pe dinafară, ca Fabrice Luchini. Ar trebui să încerc un recital, mă bate din cînd în cînd gîndul. Nu *slam-poetry*, nu *performance*, care, în ciuda pretenției lor de naturalețe, rareori scapă stereotipiei și stridențelor, ci un recital *gîndit* (subliniez cuvîntul) ca un spectacol de teatru.

– *Într-o vreme erați un grup foarte frumos la Iași, numit Club 8. Ce s-a ales de acea echipă minunată?*

– Nu cred că a fost ceea ce se cheamă o echipă. C8 a dispărut înainte de a se manifesta coerent și eficient în spațiul public. A însemnat propedeutica unei acțiuni care n-a mai avut loc. Grupul s-a destrămat în favoarea evoluțiilor (uneori sinonime cu cariera – reține și micul cinism burghez al termenului) personale. Ca și revoluțiile de la Iași, C8 a sfîrșit înainte de a începe. Spiritul locului, ce să-i faci... Dar probabil că ăsta a fost norocul lui de a rămîne o amintire frumoasă.

– *Îți mai amintești cum ai început să scrii poezie? Ce te-a influențat în acea perioadă?*

– Poezii am început să scriu la... comandă. Comanda tatii, prin clasa a patra, cred. „În fiecare zi cînd mă întorc de la serviciu, să-mi prezinți o poezie nouă!” Uram din rărunchi obligația asta, care mă împiedica să-mi văd de treburile serioase ale vîrstei, cum ar fi mai cu seamă jocul de fotbal sau hoinărelile pe dealuri cu prietenii. Nimic n-a ieșit din povestea aceea, am regăsit registrul cu versificații – chiar un registru, nu un caiet obișnuit. Nimic nu sclipește, sunt penibile fără excepție, nici urmă de candoare, de prospețime copilărească. Dar neplăcerea de a le „compune” îmi va fi indus un simț util mai tîrziu, cînd m-am apropiat de poezie: simțul cu care detectezi falsul, pseudoliteratura, făcătura. Poate și de aceea am fost, chiar de mic, mai sensibil la o Românie resimțită – cum scrie pe eticheta parcă de nedezlipit a lui Miron Radu Paraschivescu – drept „țara lui pseudo”, pe care, scriind, n-am scăpat-o niciodată din ochi. Cît despre influențe, primul șoc a fost în clasa a opta – tîrziu, dar bun și-așa –, cînd am citit greu, dar cu un magnetism pe care nu-l mai resimțisem, răvășitor – o primă întoarcere cu adevărat spre sine –, *Crimă și pedeapsă*. Atunci, curentat de o carte de

proză, am intuit că miza poeziei constă în altceva decât a scrie strofe bine ritmate și rimate.

„Ce-mi place să fac singur? Singur cu cine?”

– *Ce scriitori ți-au atras atenția în ultima vreme?*

– Dintre poeții tineri care abia se afirmă, dar o fac impetuos, ar fi Anatol Grosu, pe care l-am ghicit din prima, ascultându-i o lectură la Sibiu, și Andrei Dosa. Dintre prozatori, Paul Mihalache. Ștefan Baghiu e extrem de dinamic pe mai multe paliere. Dar întrebarea aceasta ar trebui să i-o pui lui Claudiu Komartin, care a bătut țara în lung și-n lat în căutare de talente. Sau lui Radu Vancu. Dintre scriitorii maturi, însă, mai greu sau deloc receptați, îi numesc pe Nicolae Avram, cu *Federeii*, carte

de top a ultimilor zece ani, și pe Sorin Catarig, care, într-o literatură mai puțin bruiată de zgomotul mediocrităților tenace, ar fi perceput ca un poet important, prim între egali.

– *Ce hobby-uri ai? Ce-ți place să faci în timpul liber? Dar cînd ești singur?*

– Îmi place să joc tenis de masă, îmi plac ticăloasele de pisici și tăntălăii de ciini, îmi place să mă plimb prin piețe, privind tarabele cu fructe, legume, cartofi, verdețuri, sacii cu grăunțe de porumb, de grâu, de ovăz și sacii de făină, vitrinele cu brînzeturi și caș proaspăt, îmi place să mă uit la filme, pe școli sau în calupuri consistente de autori. Ce-mi place să fac singur? Singur cu cine?

– *Mulțumim, Ovidiu, succes, sănătate și numai bine!*

(28 martie 2013, Brașov-Limoges)

